

PRZEDZIWNY (74) *ai*

e jasne.

sg m N przedziwny (6). ◇ *A* przedziwny (2). ◇ *I* przedziwnym (5). ◇ *L* przedziwnym (2). ◇ *V* przedziwny (5). ◇ *f N* przedziwną (2). ◇ *G* przedziwn(e)j (7), przedziwny (1) *WysKaz*. ◇ *D* przedziwn(e)j (1). ◇ *A* przedziwną (5). ◇ *I* przedziwną (5). ◇ *V* przedziwną (3). ◇ *n N* przedziwn(e) (7). ◇ *G* przedziwn(e)go (6). ◇ *A* przedziwné (2); -é (1), -(e) (1). ◇ *I* przedziwnym (4). ◇ *L* przedziwnym (2). ◇ *N a. V* przedziwn(e) (1). ◇ *pl N m pers* przedziwni (1). *subst* przedziwné (1). ◇ *G* przedziwnych (4). ◇ *A subst* przedziwn(e) (1). ◇ *L* przedziwnych (1).

Sł stp, Cn brak, Linde XVIII w.

Intens. od „dziwny” ‘niezwykły, wyjątkowy; godny podziwu’; admirabilis PolAnt, Vulg (74) :

a. *Święty, boski* (25) :

α. *Pochodzący od Boga lub dotyczący Boga* (14) : Wykład tego przedziwnego Pozdrowienia [*Ave Maria*] położy fię w náuce śiodmego rozdzielenia *LatHar* 8; Bo dla vważánia Bołkich przedziwnych táiemnic/ [...] Ítánowić świętá vroczyłte nie nowiná. *LatHar* 323; moc niezliczona ięft przedziwnych tytułow/ ktoremi ięft tá świętá Pánná godnie vraczoná. *LatHar* 478; Tám ná przedziwny Máieftat Páná BOgá włzechmogącego/ Święci iego nieprzeftáynie pogładáią *LatHar* 595, 518; Trzymayże mię mocno Pánie w tym złáczeniu z tobą/ á z ręki mię fwoiey nie wypuřczay/ ábych dotrwał á nie vftał/ á zá takim przedziwnym obrokiem do gory Horeb dořzedł *SkarKaz* 162b.

αα. *O sakramentach* (8) : Ktoby rzekł/ że po pořwiáczeniu w tym przedziwnym Sákrámenćie/ nie ięft Ciáło y Krew Páná náłzego Iezu Chrístá/ [...] ten przekłętym niech będzie. *WujJud* 263v; *SkarŻyw* 36, 471; *LatHar* 251, 428; Iákož vczyńił zořtáwuiąc nam przedziwną ofiárę y głęboką táiemnicę vżywánia ciáłá y krwi fwoiey. *SkarKaz* 155a; *SkarKazSej* 666a.

W połączeniu szeregowym (1): iž nie wřzytko Ewángeliřtowie wyráźnie nápiřáli/ y z táiemnicámi około tey przedziwney/ y iáko święci mowią/ řtrářzliwey y niezrozumíáney ofiáry/ piřmá fię řtrzegli *SkarKaz* 155a.

β. *Jako określenie Boga i (1 r.) Maryi* (11) : O przedziwny nářz Iezu Kryřte/ z Oycem, z Duchem wieczny Boże/ ná wieki wiekom bądź chwałá/ twej miłości. *ArtKanc* C18v; IESV przedziwna łłodkořci *LatHar* 63; Ráćžze zleczyć/ przedziwny cudotworco/ [...] grzeřzná duřę moię. *LatHar* 236; Powtore w przedziwnych onych Bołkich perřonách/ przekłáda nam iedną náture/ álbo iřtnořć/ y iedno Bořtwo. *LatHar* 376, 63, 64, 236, 395; PAnno bezrowna/ Ítanu człowieczego Wtora ozdobo/ [...] Przedziwna mátko řtworzyćielá řwego. *SzarzRyt* A2; [*Pan*] Przedziwny wřędźie: ále bárźiey w łobie *SzarzRyt* B4.

W połączeniu szeregowym (1): y názwano imię iego/ przedziwny/ ráđny/ Bog rycerz/ óćiec wieczności/ kłiąžę pokoiu. *BudBib Is* 9/6.

b. *Niepojęty dla rozumu ludzkiego, nadprzyrodzony, cudowny* (22) : *SkarŻyw* 79, 501; *StryjKron* A; *ArtKanc* B2, B10, C; ktore ziednoczenie [człowieka z Chrystusem po przyjęciu komunii świętej]/ te przedziwne rzeczy w nas řpráwuie. *LatHar* 203; Vpadki y niepráwořci przeřłę/ przedziwną mocą řwá w lepřze twoie obroćił *LatHar* 676, 242, 378, 396, 462, 501 (12); *WysKaz* 22; *SkarKaz* 486b; *VotSzl* A4.

Szereg: »przedziwny a niewymowny« (1): iż Pan Bog przedziwnym á niewymownym obyczáiem dáleko wziętą radością y vciechą wnątrzną náłyca y ochładza/ wybranych swoich fercá/ á niżeli gdyby wzytkiego światá fkarby y rokołzy mieli. *WysKaz* 8.

c. *O intensywności: wielki* (17) : Vczyń przedziwne miłosierdzie twoie [*mirifica misericordias tuas*]: który zbawiaż vffájące tobie. *Leop Ps* 16/7 [*przekład tego samego tekstu JanNKarGórn*]; A będąc zacnego domu y vrody przedziwney/ oczy ná fię gdy ze fskoły pánieńskiey fzlá/ fyna Rzymfkiego Stárofty Semproniufá obrociá. *SkarŻyw* 68, A5v; O przedziwnaž to łáfká k nam/ że fię BOG dla nas zniżył fám/ czegośmy nie godni *ArtKanc* B6, E8v; Niegodzienem/ Pánie Iezu/ tey przedziwney łáfkí twoiey *LatHar* 214, 147 [2 r.], 199, 231, 410, 476; ábyście cnoty opowiedáli tego który was wezwał z cięmnosci ku swoiey przedziwney światłości [*in admirabile lumen*]. *WujNT* 1.*Petr* 2/9, Ccccc3v; piŕze [*Hieronim św.*] o Artemiziey Krolowey Káryfkiey/ która zmárłego męžá fwego Mawzolá/ ták bárzo miłowálá/ że gdy mu Grob przedziwny wielgości y śliczności zbudowálá/ który dla fwey ofobności/ między siedmią dżiwow/ które fą ná świecie ieft poczytány. *WysKaz*)(2; *JanNKarGórn* G3v; *SkarKaz* 5b. [Część użyć odnoszących się do Boga, Jezusa i Maryi może być zaliczona również do **a.** i **b.**]

d. *O walorach moralnych lub intelektualnych: wielki, świętobliwy, uczony* (4) : po nich [*apostolach*] oni męczeńnicy przedziwni [...] miłość nieofzácowaną ku Bogu y ku nam [...] pokazać chcieli. *SkarŻyw* [407]; A przedziwny on/ y nigdy w náuce nienáganiony Athánazyufz [...] te fłowá z Kościelnym przydátkiem zgodne/ ná końcu nápiáł. *LatHar* 8, 4, 58.

e. *O walorach estetycznych: piękny, zachwycający, wspaniały* (5) : Wnocy fłycháne było śpiewanie przedziwne pfálmow/ przy cieie krolá onego y męczenniká *SkarŻyw* 368; vyrzał wielki poczet pánienek/ á między nimi iedną przedziwną *SkarŻyw* 510; Tákíe było mieśce w Ieruzalem/ on przedziwny kościół Sálomonow/ do którego z dáleká y od fámých gránic chodzić trzykroć do roku wiernym fwoim rofkazał. *SkarKaz* 39b, 40b.

Szereg: »przedziwny i słodki« (1): Ná czym gdy Benedikt przeštał/ wrocił fię do Hyfzpániey/ j tám przedziwnym y fłodkim ięzykiem/ y mocnym fłowá Boże^{go} kázanim/ ludzie do pokuty prywoził. *SkarŻyw* 309.

f. *Straszny, przerażający* (1) : Bićié/ płomién/ nic to mnie/ [...] Iuž co mąk kto wynálazł/ y frogié więzieniá: Wymyślóné boleści/ á przedziwne rány *GórnTroas* 43.

g. [O sensie, znaczeniu: trudny do zrozumienia:

N sg w funkcji orzecznika: »przedziwna«: *BudArt* V3 cf »dziwna i przedziwna«.

Szeregi: »dziwna i przedziwna«: Ono dżiwna y przedziwna/ że tych męžow [tj. *Gentilisa i Serweta*] niektóre potężne wywody Kalwina/ Bezy y inych Sżwaycarfkich Doktorow nierzkác nierufzyły/ ale iefzcze gorzey załlepiły. *BudArt* V3.

»trudny i przedziwny«: Trudne tedy fny dáwá P. Bog áby człowiek rzecz fámę która pod załłoną fnow bywa/ zá trudną y przedziwną á zacną przyimowál. *PoklSnów* F3.]

Synonimy: **a.** boski, boży, pański, święty; **b.** cudowny, nieogarniony, niepojęty, niewymowny; **c.** wielki; **e.** cudny, piękny.